

ISKOLAI EREDMÉNYESSÉG ÉS TANÁRI ATTITŰDÖK

Széll Krisztián

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Kulcsszavak: eredményesség; pedagógiai hozzáadott érték; tanári attitűdök

A legtöbb országban – így hazánkban is – erősebben hat a diákok eredményeire az iskola átlagos szociális háttere, mint a diákok egyéni családi, szociális háttere. A szakirodalomban ugyanakkor széles körű egyetértés van abban a tekintetben, hogy a tanári és iskolai eredményesség mérése nem korlátozódhat a tanulói teljesítményekre. Meggyőződésünk azonban, hogy a tanulói teljesítmény-mérések olyan jelzőeszközként funkcionálhatnak, melynek segítségével a pedagógiai munka komplexitásából, az oktatás eredményességének összetett dimenzióiból képesek lehetünk számos fontos oktatáspolitikai kérdéskört körbejárni.

Mindezek alapján alapvető kutatási kérdésünk, vajon milyen különbségek fedezhetők fel az anyagi és szociális szempontból hasonlóan hátrányos helyzetű sikeres, illetve sikertelen iskolák és pedagógusai között? Hipotézisünk szerint az iskolai klíma, a tanulási-tanítási környezet minősége egyértelműen köthető az iskolában dolgozó pedagógusokhoz, a tanítással és a neveléssel kapcsolatos attitűdjeikhez. Tanulmányunk célja olyan iskolai jellemzők és tanári attitűdmintázatok feltárása, amely elkülönítheti a szociális szempontból kedvezőtlen tanulói összetételű sikeres, illetve sikertelen iskolákat.

Elemzésünk két adatforrás kapcsolt adatbázisára épül: (1) Országos kompetenciamérés adatbázisai, (2) „A pedagógiai munka minőségét befolyásoló tényezők” című online kérdőív pedagógus-adatfelvétel első hullámának adatbázisa, mely adatfelvételre a „XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz” kiemelt projekt keretei között került sor. Az iskolák eredményességét hozzáadott érték típusú megközelítéssel számoltuk a legkisebb négyzetek módszerén (OLS) alapuló lineáris regressziós modellek segítségével (eredményváltozó: teszteredmények, magyarázó változók: iskolák átlagos tanulói összetétele, iskolába járó tanulók korábbi teszteredményeinek iskolai szintű átlaga). Az elemzés két csoportra fókuszált: (1) veszélyeztetett (társadalmi összetétel és pedagógiai hozzáadott érték szempontjából is alsó harmadba tartozó) (N=198, illetve 48 iskola 431 pedagógusa), és (2) reziliens (társadalmi összetétel alapján alsó, de pedagógiai hozzáadott érték szerint felső harmadba tartozó) (N=169, illetve 33 iskola 327 pedagógusa) iskolákra. A két iskolacsoportot és pedagógusait a megfelelő statisztikai eljárásokkal, próbákkal hasonlítottuk össze.

Eredményeink alapján a reziliens iskolák szinte minden tekintetben kedvezőbb és egységesebb képet mutatnak, mint a veszélyeztetett iskolák. A legtöbb esetben olyan tényezők mentén különíthetők el egyértelműbben ezek az iskolacsoportok, amelyek alapvetően az iskolákban uralkodó légkör minőségét határozzák meg: a tanári kar fluktuációja, a tanulók képességeinek és személyiségének fejlesztésére irányuló pedagógiai gyakorlatok, a szegregációhoz, hátránykompenzációhoz kapcsolódó tanári attitűdök, a pedagóguspályával való elégedettség vagy a pedagógusok együttműködése, a tanár-diák, iskola-család relációk.

A kutatást a XXI. századi közoktatás (fejlesztés, koordináció) II. szakasz című kiemelt projekt (TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001) támogatta.